

NABADZĪBAS RISKS UN SOCIĀLĀ ATSTUMTĪBA LATVIJĀ

2018. gada EU-SILC apsekojuma rezultāti

Centrālā statistikas pārvalde

Informatīvais apskats

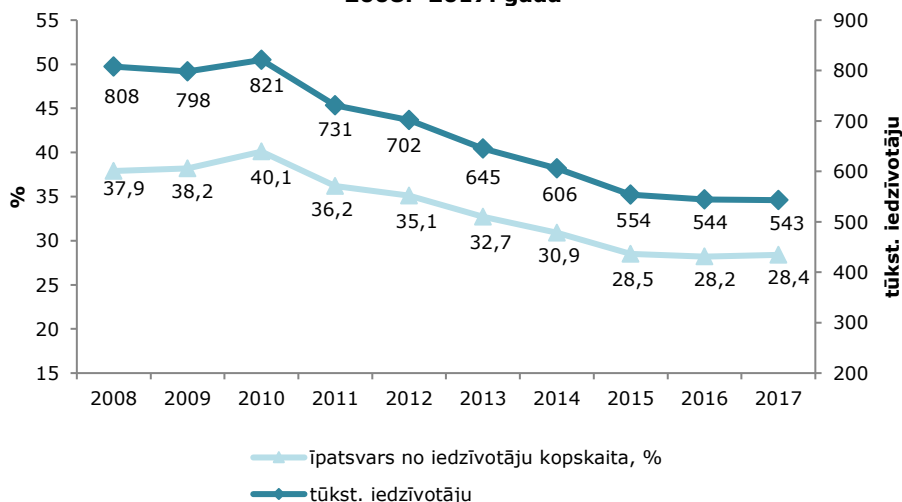
Informatīvajā apskatā ir aplūkoti indikatori, kas raksturo nabadzību un sociālo atstumtību Latvijā un Eiropas Savienībā (ES). Šie indikatori tiek izmantoti kā mērķa rādītāji nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai dažādos starptautiskos un Latvijas dokumentos: stratēģija „Eiropa 2020”, ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķi, Latvijas Nacionālās attīstības plāns 2014.–2020. gadam (NAP), Latvijas nacionālā reformu programma „ES 2020” stratēģijas īstenošanai (NRP) un Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam.

Datu avots indikatoru aprēķināšanai ir apsekojums “Statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem” (angļu valodā *European Union Statistics on Income and Living Conditions* – saīsināti EU-SILC). Šis apsekojums katru gadu pēc vienotas metodoloģijas tiek veikts visās ES dalībvalstīs. Tajā tiek iegūta plaša informācija par iedzīvotāju ienākumiem un dzīves apstākļiem (mājokli, nodarbinātību, veselību u.c.), t.sk. rādītāji, kas raksturo nabadzības risku un sociālo atstumtību.

1. NABADZĪBAS VAI SOCIĀLĀS ATSTUMTĪBAS RISKS

2017. gadā 28,4 % iedzīvotāju bija pakļauti nabadzības vai sociālās atstumtības riskam. Tas ir par 0,2 procentpunktiem vairāk nekā 2016. gadā, kad nabadzības vai sociālās atstumtības riskam bija pakļauti 28,2 % iedzīvotāju.

Nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju skaits un viņu procentuālais īpatsvars no iedzīvotāju kopskaita 2008.–2017. gadā¹

¹ Datu avots: Eurostat [ilc_peps01] 06.11.2018.

Datu avots: CSP provizoriskie 2018. gada apsekojuma dati.

Kaut arī kopš 2010. gada nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars ir samazinājies par 11,7 procentpunktiem, Latvija joprojām ir viena no trūcīgākajām ES dalībvalstīm.

Jaunākie pieejamie dati liecina, ka starp visām ES dalībvalstīm Latvijā bija sestais augstākais nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars (28,2 % 2016. gadā un 28,4 % 2017. gadā). Sliktāka situācija bija Bulgārijā, kur nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars bija 38,9 %, Rumānijā – 35,7 %, Grieķijā – 34,8 %, Lietuvā – 29,6 % un Itālijā – 28,9 %.

¹ Eurostat publicē datus ar atsauci uz apsekojuma norises periodu, bet Centrālā statistikas pārvalde (CSP) – uz ienākumu pārskata periodu, t.i., iepriekšējo kalendāro gadu. Tādējādi veidojas gada nobīde Eurostat un CSP publicētajos datos. CSP apkopotos ienākumu datus par 2017. gadu Eurostat publicēs kā 2018. gada datus, atsaucoties uz apsekojuma norises gadu.

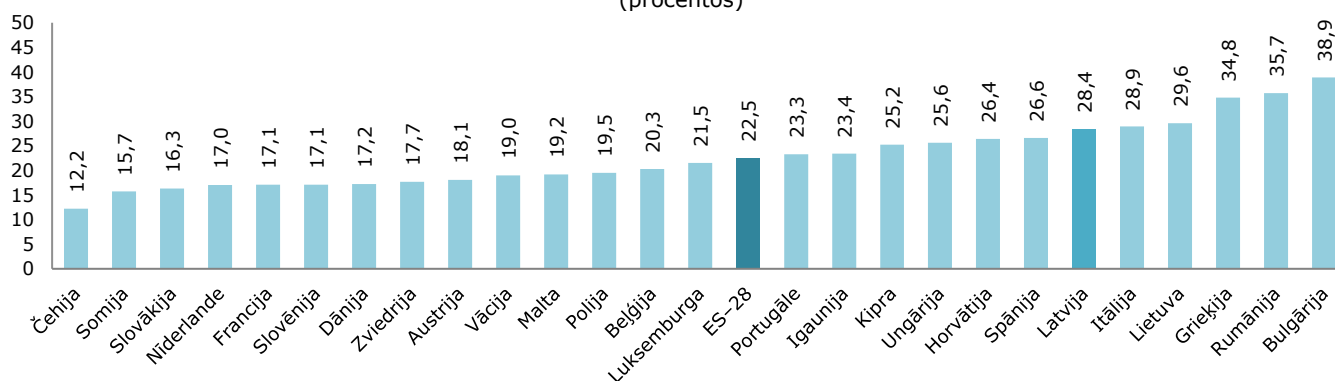
Saturs

1. Nabadzības vai sociālās atstumtības risks	1
2. Nabadzības vai sociālās atstumtības riska dimensijas....	2
2.1. Nabadzības risks	4
2.2. Zema darba intensitāte.....	6
2.3. Dziļa materiālā nenodrošinātība	7
Metodoloģiskie paskaidrojumi	8

2019

19-008/2-000

Nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars ES dalībvalstīs² 2017. gadā³ (procentos)

Datu avots: Eurostat [ilc_peps01] 06.11.2018.

Datu avots: CSP provizoriskie 2018. gada apsekojuma dati.

2. NABADZĪBAS VAI SOCIĀLĀS ATSTUMTĪBAS RISKA DIMENSIJAS

Viens no stratēģijas "Eiropa 2020" kopējiem ES mērķiem ir samazināt nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju skaitu par vismaz 20 miljoniem (no 116,1 miljona 2008. gadā līdz 96,1 miljoniem 2020. gadā).⁴ 2017. gadā nabadzības vai sociālās atstumtības riskam bija pakļauti gandrīz 113 miljoni⁵ ES iedzīvotāju.

Nabadzības vai sociālās atstumtības risks ir komplekss indikators, kas sastāv no šādiem rādītājiem: 1) nabadzības riska indekss (pēc sociāliem transfertiem), 2) zema darba intensitāte, 3) dziļa materiālā nenodrošinātība. Iedzīvotājs tiek uzskatīts par pakļauto nabadzības vai sociālās atstumtības riskam, ja viņam piemīt kaut viens no iepriekš minētajiem rādītājiem.

Pieejamie dati par ES dalībvalstīm liecina, ka 2017. gadā Latvija bija viena no valstīm ar vismazāko iedzīvotāju īpatsvaru (5,5 %), kas dzīvoja zemu darba intensitāti strādājošās mājāsaimniecībās. Savukārt pārējie rādītāji Latvijā bija ievērojami sliktāki: 2017. gada apsekojuma dati liecina, ka Latvijā bija trešais augstākais nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvars⁴ (23,3 %) un devītais augstākais dziļai materiālai nenodrošinātībai pakļauto personu īpatsvars (9,5 %) no visām ES dalībvalstīm.

ES dalībvalstis pēc iedzīvotāju īpatsvara, kuriem 2017. gadā piemita atsevišķi nabadzības vai sociālās atstumtības riska rādītāji² (procentos)

Nabadzības riska indekss ⁶ (pēc sociālajiem transfertiem)	
Rumānija	23,5
Bulgārija	23,4
Latvija	23,3
Lietuva	22,9
Spānija	21,7
Igaunija	21,1
Itālija	20,3
Grieķija	20,2
Horvātija	20,1
Luksemburga	18,7
Portugāle	18,3
ES-28	16,9 ⁵
Malta	16,8
Vācija	16,0
Beļģija	15,9
Kipra	15,8
Zviedrija	15,7
Polija	15,0
Austrija	14,4
Francija	13,4
Ungārija	13,4
Nīderlande	13,3
Slovēnija	13,3
Slovākija	12,4
Dānija	12,3
Somija	11,5
Čehija	9,1

Dziļa materiālā nenodrošinātība	
Bulgārija	29,9
Grieķija	21,0
Rumānija	19,7
Ungārija	14,5
Lietuva	12,4
Kipra	11,6
Horvātija	10,3
Itālija	10,1
Latvija	9,5
Slovākija	7,1
ES-28	7,0 ⁵
Portugāle	6,8
Polija	5,8
Beļģija	5,1
Spānija	5,1
Slovēnija	4,6
Francija	4,2
Igaunija	4,1
Austrija	3,7
Čehija	3,6
Malta	3,4
Vācija	3,3
Dānija	3,1
Nīderlande	2,6
Somija	2,1
Luksemburga	1,2
Zviedrija	1,1

Zemas darba intensitātes mājāsaimniecība ⁶	
Grieķija	11,3
Beļģija	10,1
Spānija	9,7
Horvātija	9,0
Itālija	8,5
Bulgārija	8,0
Somija	7,6
Kipra	7,5
Dānija	7,2
Lietuva	7,2
Nīderlande	7,1
ES-28	6,8 ⁵
Zviedrija	6,4
Vācija	6,3
Austrija	6,2
Francija	5,9
Portugāle	5,8
Latvija	5,5
Luksemburga	5,5
Rumānija	5,2
Malta	5,1
Ungārija	4,8
Slovēnija	4,8
Igaunija	4,3
Polija	4,3
Slovākija	4,2
Čehija	4,0

Datu avots: Eurostat [ilc_pees01] 06.11.2018.

Datu avots: Eurostat [ilc_pees01] 06.11.2018.

Datu avots: Eurostat [ilc_pees01] 06.11.2018.

² 2017. gada dati par Īriju un Apvienoto Karalisti nav pieejami.

³ Latvijas dati attiecas uz 2018. gada apsekojuma provizoriskajiem rezultātiem, pārējo ES dalībvalstu dati – uz 2017. gada apsekojuma rezultātiem.

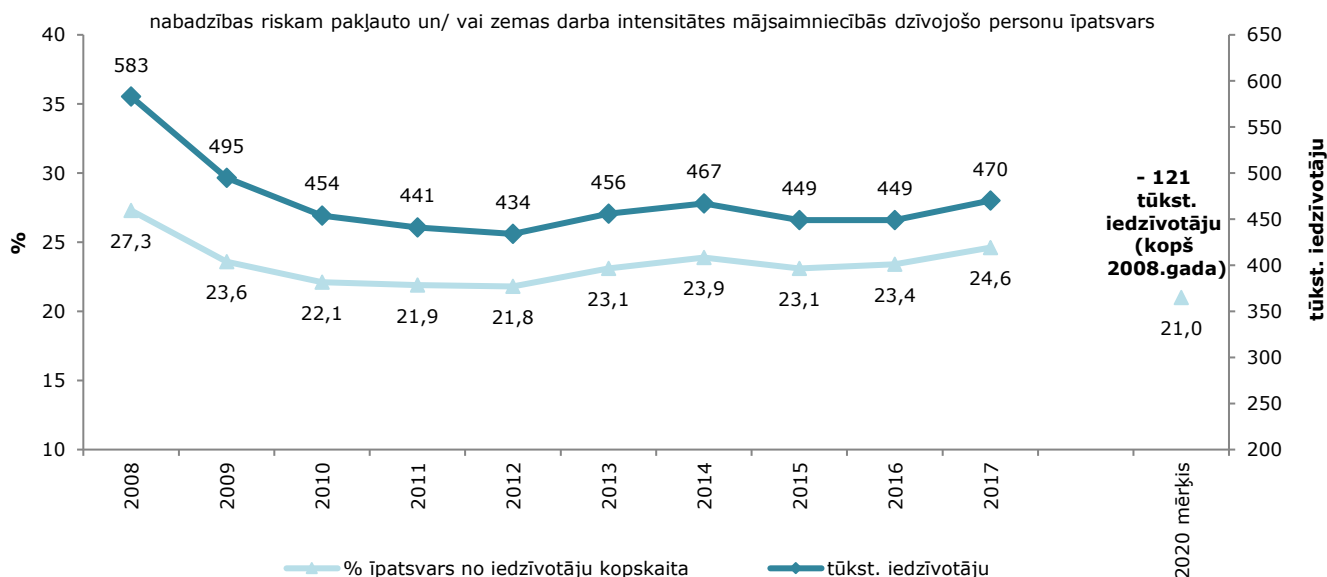
⁴ Publikācija Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the Europe 2020 strategy. Eurostat, edition 2018.

⁵ Eurostat novērtējums.

⁶ CSP publicētos nabadzības riska indeksa un zemas darba intensitātes mājāsaimniecības (Latvijas) datus par 2017. gadu Eurostat publicēs kā 2018. gada datus, atsaucoties uz apsekojuma norises gadu.

Stratēģijas "Eiropa 2020" ietvaros nospraustais Latvijas NRP mērķis ir līdz 2020. gadam nabadzības riskam pakļauto un/vai zemas darba intensitātes mājsaimniecībās dzīvojošo personu skaitu samazināt līdz 21 %, kas ir par 121 tūkst. mazāk. Līdz 2013. gadam bija vērojama stabila virzība uz šo mērķi un 2011. un 2012. gadā tas tika gandrīz sasniegts. Tomēr, palielinoties iedzīvotāju ienākumu nevienlīdzībai, no 2013. gada atkal sāka palielināties nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars. To sekmēja straujāks ienākumu no algota darba pieaugums un nodarbinātības līmeņa pieaugums. 2017. gadā nabadzības riskam pakļauto vai zemas darba intensitātes mājsaimniecībā dzīvojošo personu īpatsvars sasniedza 470 tūkstošus jeb 24,6 % iedzīvotāju.

Latvijas NRP mērķis nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai⁷ (procentos)

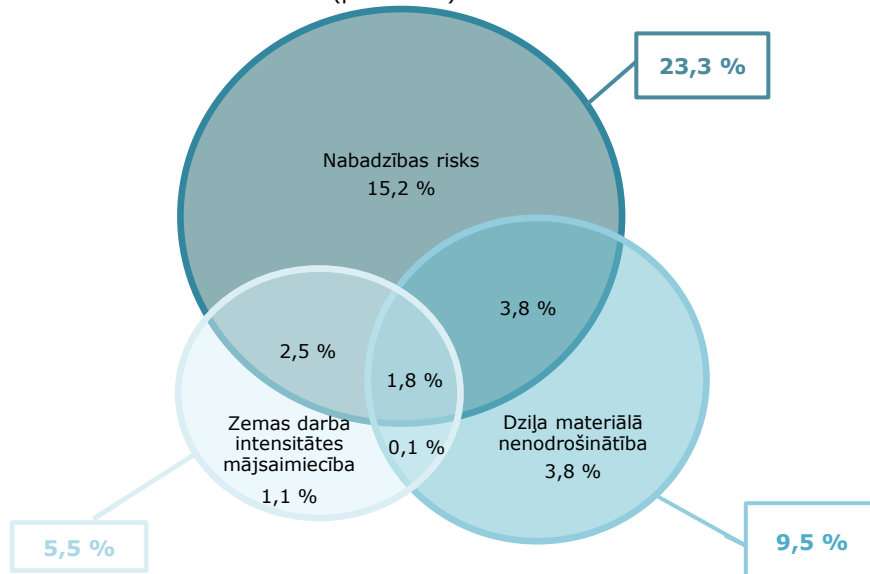

⁷ Datu avots: Latvijas nacionālā reformu programma „Eiropa 2020” stratēģijas īstenošanai. Progresu ziņojums 2018.

⁸ Datu avots: CSP provizorisks 2018. gada apsekojuma dati (NRP rādītāji par 2017. gadu).

2018. gada datus, analizējot atsevišķi katru nabadzības vai sociālās atstumtības riska rādītāju, var secināt, ka Latvijas iedzīvotāju visizplatītākā problēma ir zemie ienākumi un to nevienmērīgais sadalījums, kas viņus pakļauj nabadzības riskam. 2018. gada provizorisks dati liecina, ka lielāko daļu no nabadzības vai sociālās atstumtības rādītāja veidoja nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars. No 28,4 % nabadzības vai sociālām riskam pakļauto iedzīvotāju kopsummas 23,3 % bija pakļauti nabadzības riskam, 3,8 % – dzīvai materiālai nenodrošinātībai, 1,1 % dzīvoja zemas darba intensitātes mājsaimniecībās un 0,1 % dzīvoja zemas darba intensitātes mājsaimniecībās un bija materiāli nenodrošināti. 15,2 % iedzīvotāju bija pakļauti nabadzības riskam un viņiem nepiemita neviens cits no nabadzības vai sociālās atstumtības rādītājiem, 3,8 % iedzīvotāju bija pakļauti gan nabadzības riskam, gan dzīvai materiālai nenodrošinātībai, 2,5 % dzīvoja zemas darba intensitātes mājsaimniecībā un bija pakļauti nabadzības riskam un 1,8 % iedzīvotāju piemita visi trīs no iepriekš minētajiem rādītājiem.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuriem 2018. gadā piemita viens vai vairāki nabadzības vai sociālās atstumtības riska rādītāji (procentos)

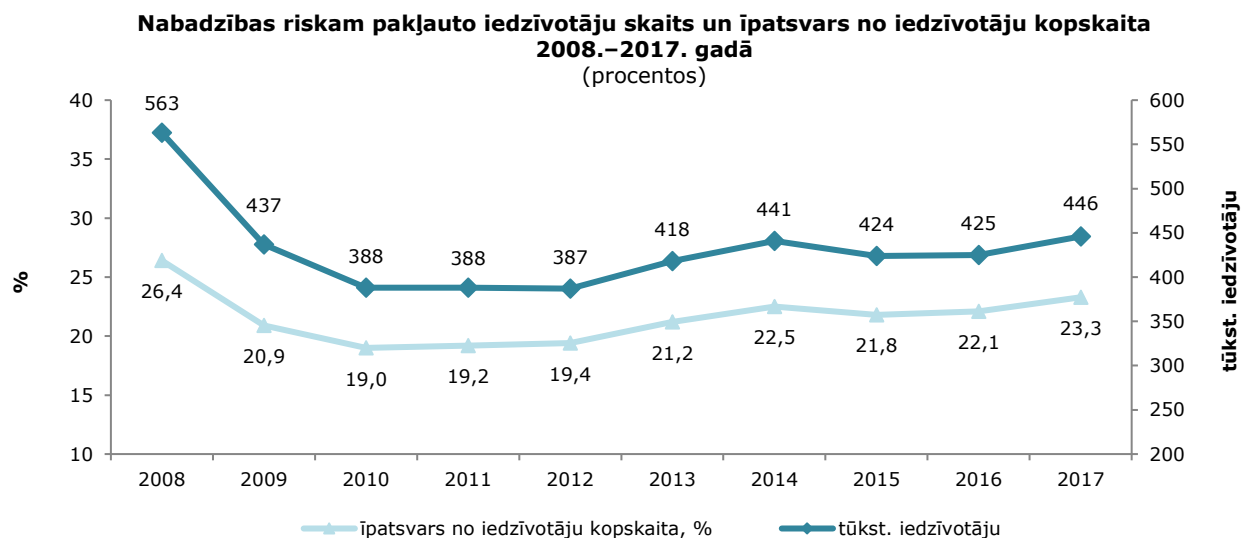

⁸ Datu avots: CSP provizorisks 2018. gada apsekojuma dati (dzīvas materiālās nenodrošinātības rādītājs ir par 2018. gadu un nabadzības risks un zema darba intensitāte – par 2017. gadu).

⁷ 2020. gada alternatīvais mērķis – novērst nabadzības risku 121 tūkst. iedzīvotāju, samazinot to īpatsvaru līdz 21 %.

2.1. Nabadzības risks

2017. gadā nabadzības riskam bija pakļauti 23,3 % jeb 446 tūkstoši iedzīvotāju. Šo iedzīvotāju ekvivalentie rīcībā esošie ienākumi bija zem 367 eiro mēnesī.

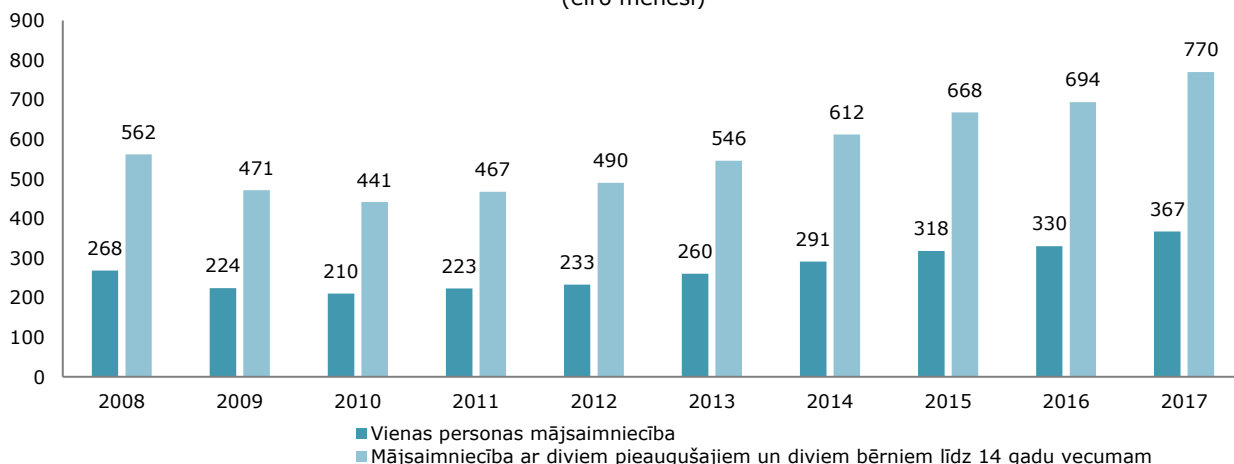
Datu avots: Eurostat [ilc_li02] 06.11.2018.

Datu avots: CSP provizorisksie 2018. gada apsekojuma dati.

2017. gadā, palielinoties iedzīvotāju rīcībā esošajiem ienākumiem, pieauga arī nabadzības riska sliekšnis – līdz 367 eiro mēnesī (2016. gadā – 330 eiro mēnesī). Nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars 2017. gadā pieauga par 1,2 procentpunktiem.

Nabadzības riska sliekšnis 2008.–2017. gadā (ilustratīvās vērtības)

(eiro mēnesī)

Datu avots: CSP [NIG20].

2017. gadā vismazākais nabadzības risks bija iedzīvotājiem vecumā no 25 līdz 49 gadiem (13,8 %) un no 18 līdz 24 gadiem (19,6 %). Savukārt iedzīvotājiem, kuri bija sasnieguši 50 gadu vecumu, nabadzības risks bija augstāks. 2017. gadā nabadzības riskam bija pakļauti 23,8 % iedzīvotāju 50 līdz 64 gadu vecumā un 45,7 % iedzīvotāju vismaz 65 gadu vecumā. Turklāt visnieprieļotīgākā situācijā bija tie vecākā gadagājuma (vismaz 65 gadus veci) iedzīvotāji, kuri dzīvoja vieni. 2017. gadā gandrīz trīs ceturtdaļas (74 %) vientuļo vecākā gadagājuma iedzīvotāju bija pakļauti nabadzības riskam, un pēdējo gadu laikā šo iedzīvotāju īpatsvars turpina palielināties.

Nabadzības riska indekss pa vecuma grupām 2008.–2017. gadā

(procentos)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0–17 gadi	26,3	26,3	24,7	24,4	23,4	24,3	23,2	18,6	18,4	17,5
18–24 gadi	19,4	21,0	22,3	20,1	19,8	16,9	22,1	17,3	16,1	19,6
25–49 gadi	19,1	19,9	19,3	18,7	17,4	17,4	16,0	14,5	14,6	13,8
50–64 gadi	23,9	21,0	20,9	20,1	20,8	20,5	21,5	23,1	22,7	23,8
65+ gadi	47,6	17,2	9,1	13,9	17,6	27,6	34,6	38,1	39,9	45,7
18+ gadi	26,4	19,7	17,8	18,1	18,6	20,5	22,4	22,6	22,9	24,7
0–64 gadi	21,8	21,7	21,2	20,4	19,8	19,6	19,6	17,9	17,7	17,7
18–64 gadi	20,5	20,4	20,2	19,3	18,8	18,4	18,6	17,7	17,5	17,8

Datu avots: CSP [NIG030].

2017. gadā nabadzības riskam bija pakļauti 17,5 % bērnu vecumā līdz 17 gadiem (2016. gadā – 18,4 %). Joprojām ļoti augsts nabadzības risks saglabājās mājsaimniecībās, kurās tikai viens no vecākiem audzina apgādībā esošos bērnus – 32,6 % 2017. gadā un 34,3 % 2016. gadā. Mājsaimniecībās, kur divi pieaugušie audzina vienu vai divus bērnus, nabadzības risks bija ievērojami zemāks – attiecīgi 12,1 % un 10,2 % 2017. gadā.

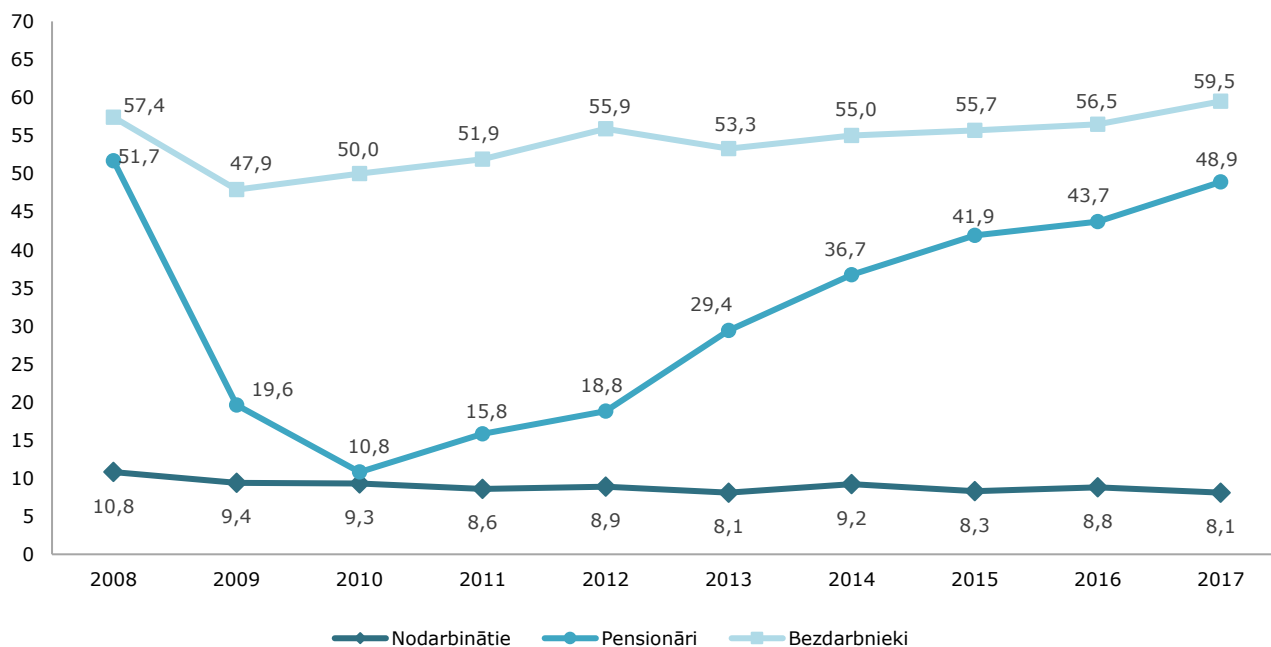
Nabadzības riska indekss dažāda demogrāfiskā tipa mājsaimniecībās 2008.–2017. gadā
(procentos)

Mājsaimniecības tips	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Pavisam	26,4	20,9	19,0	19,2	19,4	21,0	22,4	21,8	22,2	23,3
Vienas personas mājsaimniecība	59,1	32,5	20,5	27,6	31,3	42,2	50,9	55,7	54,9	52,6
viena persona līdz 64 gadu vecumam	38,8	34,2	33,2	35,4	33,5	32,2	32,3	35,2	34,9	31,0
viena persona vecumā no 65 gadiem	78,9	30,9	8,5	20,3	29,2	51,1	67,4	74,0	72,8	74,0
Viens pieaugušais ar apgādībā esošiem bērniem	38,7	39,0	37,6	41,5	38,3	41,1	37,0	34,4	34,3	32,6
Divi pieaugušie bez apgādībā esošiem bērniem	27,6	14,5	16,0	16,0	16,7	16,3	19,1	21,4	21,3	24,9
Divi pieaugušie ar vienu apgādībā esošu bērnu	14,8	17,4	17,5	16,8	14,3	12,1	15,1	11,2	13,4	12,1
Divi pieaugušie ar diviem apgādībā esošiem bērniem	23,6	18,4	17,9	18,7	16,0	17,2	15,9	14,7	14,4	10,2
Divi pieaugušie ar trim un vairāk apgādībā esošiem bērniem	41,2	37,6	37,1	35,9	32,6	27,7	34,5	25,5	19,8	20,7

Datu avots: CSP [NIG050].

Analizējot datus pēc iedzīvotāju sociālekonomiskā statusa, var secināt, ka visvairāk nabadzības riskam ir pakļauti bezdarbnieki. Viņiem šis rādītājs gandrīz vienmēr ir bijis nemainīgs – virs 50 %. Izņēmums bija 2009. gads, kad bezdarbniekiem nabadzības risks samazinājās līdz 47,9 %, savukārt 2017. gadā tas sasniedza 59,5 %. Vismazāk nabadzības riskam bija pakļauti nodarbinātie – 2017. gadā 8,1 % (2016. gadā – 8,8 %).

Nabadzības riska indekss atsevišķās iedzīvotāju (vecumā no 18 gadiem) sociālekonomiskajās grupās 2008.–2017. gadā
(procentos)

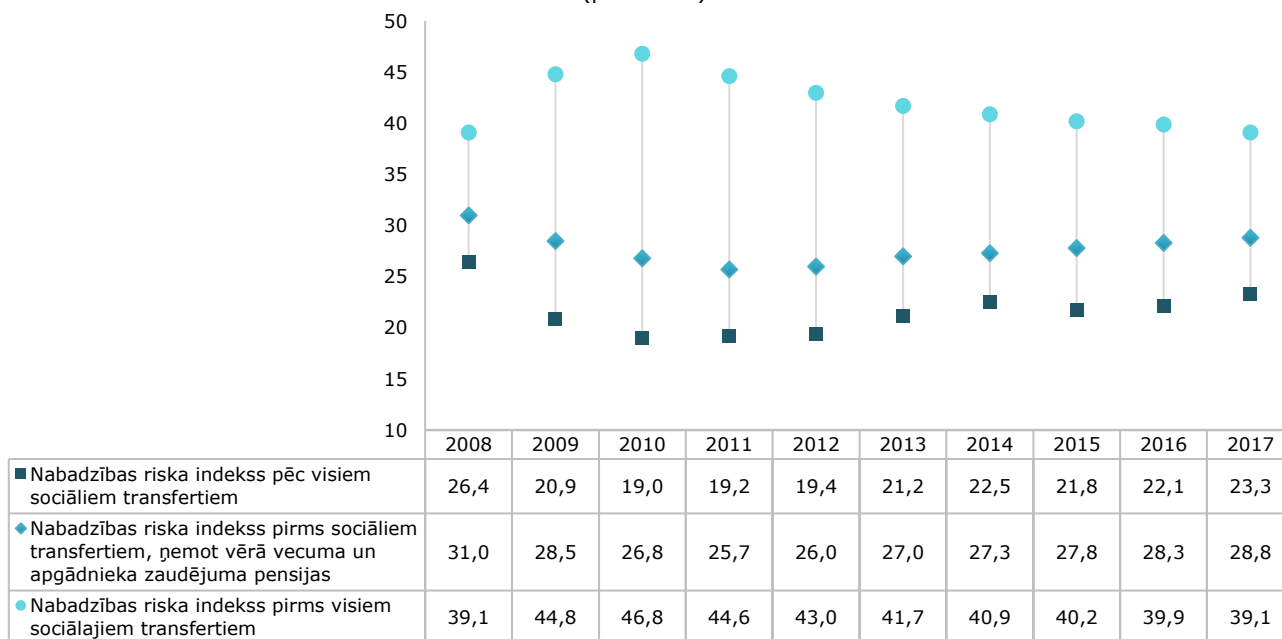
Datu avots: CSP [NIG040].

Pēdējo gadu laikā turpina samazināties sociālo transfertu ietekme uz iedzīvotāju ienākumiem. 2017. gadā nabadzības risks pirms sociālajiem transfertiem bija 39,1 %. Tas nozīmē, ka, nepastāvot sociālajiem transfertiem, nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars būtu par 15,8 procentpunktiem lielāks par esošo (23,3 %).

Visgrūtākā situācija bija 2010. gadā, kad lielai iedzīvotāju daļai nebija savu pastāvīgu ienākumu un viņi bija ievērojami vairāk atkarīgi no sociālajiem transfertiem. Kaut arī togad bija viszemākais nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars (19 %), bez sociālo transfertu atbalsta tas būtu bijis 46,8 %. Sociālo transfertu ietekme uz iedzīvotāju ienākumiem visstraujāk samazinājās 2011.–2013. gadā, bet pēc 2014. gada tā turpina samazināties daudz lēnāk, bet stabilā tempā.

Vecuma un apgādnieka zaudējuma pensijas bija vislielākais ienākumu atbalsts 2010. un 2011. gadā, kad tās visvairāk iedzīvotāju paglāba no nabadzības riska. 2010. gadā vecuma un apgādnieka zaudējuma pensijas par 20 procentpunktiem samazināja nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvaru un 2011. gadā – par 18,9 procentpunktiem. Savukārt, sākot ar 2013. gadu, to loma mazinājās. 2013. gadā vecuma un apgādnieka zaudējuma pensijas par 14,7 procentpunktiem samazināja nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvaru, 2014. gadā – par 13,6 procentpunktiem, 2015. gadā – par 12,4 procentpunktiem, 2016. gadā – par 11,6 procentpunktiem un 2017. gadā – par 10,3 procentpunktiem.

Sociālo transfertu ietekme uz nabadzības riska indeksu 2008.–2017. gadā
(procentos)

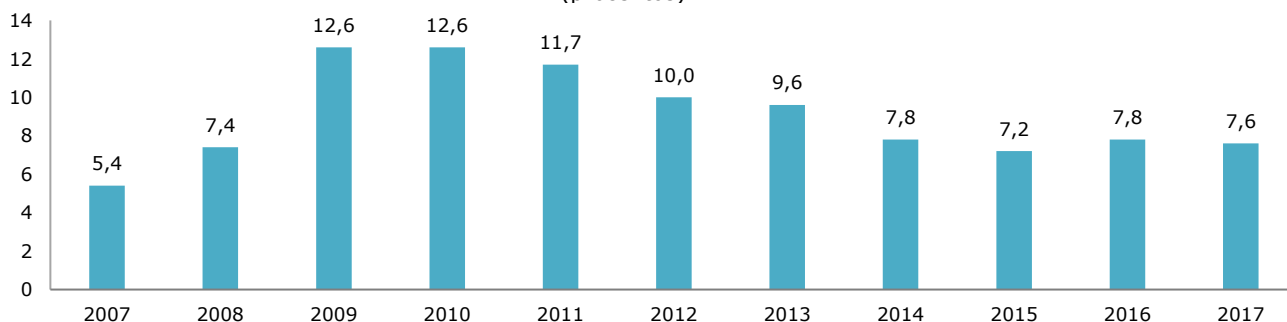
Datu avots: CSP [NIG090].

2.2. Zema darba intensitāte

Provizoriskie dati liecina, ka 2017. gadā 7,6 % iedzīvotāju līdz 60 gadu vecumam dzīvoja zemu darba intensitāti strādājošās māsaimniecībās. Tas nozīmē, ka 2017. gadā visas 18–59 gadus vecas personas (neieskaitot 18–24 gadus vecus studentus) māsaimniecībā nostrādāja mazāk par 20 % no laika, ko būtu varējušas nostrādāt, ja viņas visas būtu strādājušas pilnu darba laiku.

Vislabvēlīgākā situācija bija 2007. gadā, kad tikai 5,4 % iedzīvotāju līdz 60 gadu vecumam dzīvoja zemu darba intensitāti strādājošās māsaimniecībās. Savukārt vissliktākā situācija bija 2009. un 2010. gadā, kad zemu darba intensitāti strādājošās māsaimniecībās dzīvoja 12,6 % šī vecuma iedzīvotāju.

Iedzīvotāju (līdz 60 gadu vecumam) īpatsvars, kas dzīvoja zemu darba intensitāti strādājošās māsaimniecībās, 2008.–2017. gadā
(procentos)

Datu avots: Eurostat [ilc_lvhl11] 20.11.2018.

Datu avots: CSP provizoriskie 2018. gada apsekojuma dati.

Dati liecina, ka iedzīvotāju vecumam ir cieša saistība ar viņu māsaimniecības darba intensitāti. Vismazāk zemas darba intensitātes māsaimniecībās dzīvo bērni līdz 17 gadu vecumam. 2017. gadā tikai 5,9 % bērnu (līdz 17 gadu vecumam) dzīvoja māsaimniecībās ar zemu darba intensitāti. Nedaudz lielāks zemas darba intensitātes māsaimniecībā dzīvojošo īpatsvars bija starp 18–24 gadus veciem jauniešiem (6,6 %) un starp 25–54 gadus veciem iedzīvotājiem (7,2 %). Savukārt vislielākais zemas darba intensitātes māsaimniecībās dzīvojošo īpatsvars bija starp pirmspensijas (55–59 gadu vecuma) iedzīvotājiem (15,1 %).

**Iedzīvotāju īpatsvars, kas dzīvo zemu darba intensitāti strādājošās māsaimniecībās, pa vecuma grupām
2008.–2017. gadā**
(procentos)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0–17 gadi	4,6	6,9	12,4	12,6	10,4	9,2	9,6	7,4	6,3	6,4	5,9
18–24 gadi	2,8	4,9	10,4	9,9	9,7	7,7	8,1	6,7	6,1	6,0	6,6
25–54 gadi	5,3	7,1	12,2	12,2	11,5	9,5	8,8	7,2	6,4	7,1	7,2
55–59 gadi	13,4	15,4	19,1	19,4	19,2	17,7	16,2	13,8	14,9	16,1	15,1
0–59 gadi	5,4	7,4	12,6	12,6	11,7	10,0	9,6	7,8	7,2	7,8	7,6
18–59 gadi	5,7	7,6	12,6	12,6	12,1	10,2	9,6	7,9	7,5	8,2	8,2

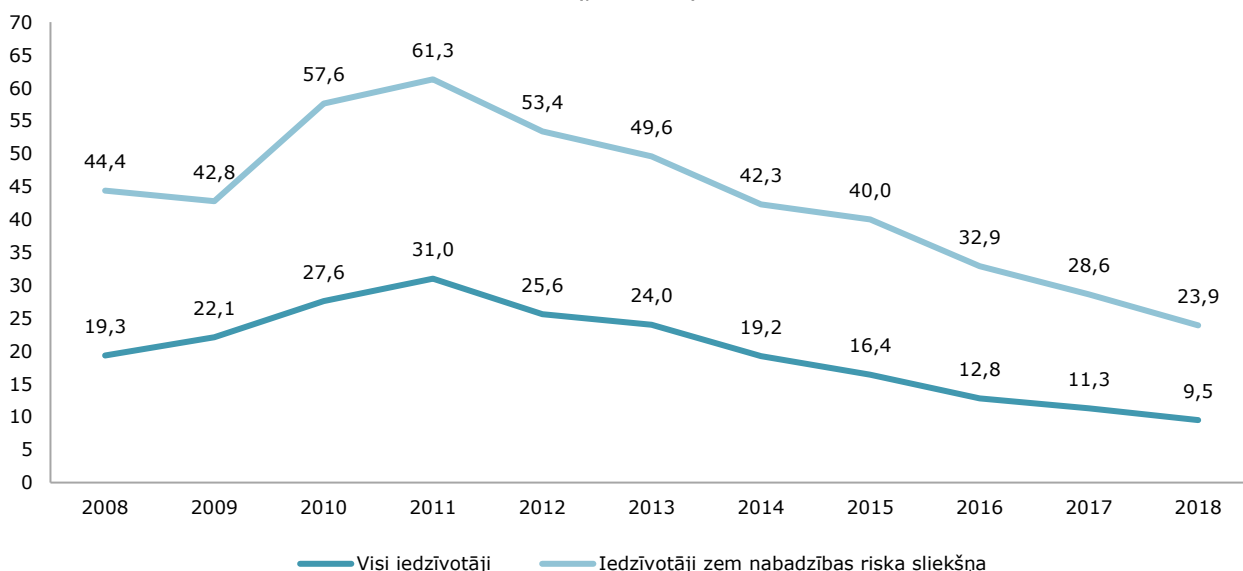
Datu avots: Eurostat [ilc_lvhl11] 06.11.2018.

Datu avots: CSP provizoriskie 2018. gada apsekojuma dati.

2.3. Dziļā materiālā nenodrošinātība⁸

Pēdējo gadu laikā turpina samazināties dziļai materiālā nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju īpatsvars. Saskaņā ar provizorisko datu aprēķiniem 2018. gadā dziļai materiālā nenodrošinātībai bija pakļauti 9,5 % iedzīvotāju, kas ir par 1,8 procentpunktiem mazāk nekā 2017. gadā, kad šādu iedzīvotāju īpatsvars bija 11,3 %. Tomēr jāproģām dziļai materiālā nenodrošinātībai ievērojami vairāk ir pakļauti iedzīvotāji, kuru ienākumi ir zem nabadzības riska sliekšņa. 2018. gadā 23,9 % šo iedzīvotāju bija pakļauti dziļai materiālā nenodrošinātībai.

Dziļai materiālā nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju īpatsvars 2008.–2018. gadā
(procentos)

Datu avots: CSP [MNG140].

Datu avots: CSP provizoriskie 2018. gada apsekojuma dati.

Dati liecina, ka vismazāk dziļai materiālā nenodrošinātībai ir pakļauti 25–49 gadus veci iedzīvotāji. 2018. gadā dziļai materiālā nenodrošinātībai bija pakļauti 7,1 % šīs vecuma grupas iedzīvotāju. Savukārt dziļai materiālā nenodrošinātībai visvairāk bija pakļauti pirmspensijas (55–64 gadi) vecuma iedzīvotāji (12,5 %).

Dziļai materiālā nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju īpatsvars pa vecuma grupām 2008.–2018. gadā
(procentos)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
0–17 gadi	19,2	24,6	30,7	32,4	27,3	25,4	19,9	17,0	11,9	10,3	8,9
18–24 gadi	15,7	20,8	28,0	35,4	27,1	23,9	19,8	17,7	13,5	10,6	7,7
25–49 gadi	15,1	19,4	25,7	29,3	23,2	21,1	16,1	13,7	10,4	8,7	7,1
50–64 gadi	20,3	22,5	28,4	32,4	27,1	25,5	21,0	18,3	15,2	15,5	12,5
65+ gadi	28,7	25,3	27,5	28,9	26,4	26,6	22,0	18,2	14,9	12,7	11,7
18+ gadi	19,3	21,5	27,0	30,7	25,3	23,7	19,1	16,3	13,0	11,6	9,8
0–64 gadi	17,3	21,4	27,7	31,4	25,5	23,4	18,5	16,0	12,3	11,0	9,0
18–64 gadi	16,7	20,5	26,8	31,2	25,0	22,9	18,2	15,7	12,4	11,2	9,2

Datu avots: CSP [MNG140].

Datu avots: CSP provizoriskie 2018. gada apsekojuma dati.

⁸ Plašāks ieskats par dziļās materiālās nenodrošinātības dimensijām būs pieejams informatīvajā apskatā "Materiālā nenodrošinātība Latvijā 2018. gadā". Informatīvo apskatu ir plānots publicēt 27.04.2019.

METODOLOĢISKIE PASKAIDROJUMI

Privāta mājsaimniecība (mājsaimniecība) – vairākas personas, kuras dzīvo vienā mājoklī un kopīgi sedz izdevumus, vai viena persona, kura saimnieko atsevišķi.

Bērns – persona, kas jaunāka par 18 gadiem. *Apgādībā esošs bērns* ir persona, kas jaunāka par 18 gadiem, kā arī personas 18–24 gadu vecumā, ja tās ir ekonomiski neaktīvas un dzīvo ar vismaz vienu no vecākiem.

Dziļa materiālā nenodrošinātība raksturo personas, kurām piemīt vismaz četras no šādām materiālās nenodrošinātības pazīmēm: finansiālu iespēju trūkums

1. segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu;
2. finansiāli atļauties uzturēt mājokli siltu;
3. segt pēkšņus, neparedzētus izdevumus no pašu līdzekļiem;
4. ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu;
5. katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām;
6. lietot savām vajadzībām vieglo auto;
7. lietot veļas mazgājamo mašīnu;
8. lietot krāsu televizoru;
9. lietot telefonu.

Mājsaimniecības darba intensitāte ir darbaspējas vecuma mājsaimniecības locekļu ienākumu pārskata periodā nostrādāto mēnešu skaita attiecība pret kopējo mēnešu skaitu, ko mājsaimniecības locekļi teorētiski varēja nostrādāt. Personas tiek iedalītas piecās darba intensitātes kategorijās: no $WI = 0$ (nav nodarbināti); $0 < WI < 1$; $0 < WI < 0,5$ un $0,5 \leq WI < 1$ līdz $WI = 1$ (pilna nodarbinātība). Tiek pieņemts, ka persona dzīvo *mājsaimniecībā ar zemu darba intensitāti*, ja $WI \leq 0,2$.

Mediāna – statistiskais rādītājs, kas raksturo novērojumu, kas sagrupēti no zemākās vērtības līdz augstākajai, centra vērtību (sadalījuma viduspunktu).

Nabadzības vai sociālās atstumtības risks – personu īpatsvars, kuru ienākumi ir mazāki par nabadzības riska sliekšni vai kuras ir dziļi materiāli nenodrošinātas, vai arī ir nodarbinātas darbā ar zemu intensitāti.

Nabadzības riska indekss ir iedzīvotāju procentuālais īpatsvars, kuru ekvivalentais rīcībā esošais ienākums ir mazāks par 60 % no nacionālā ekvivalentā rīcībā esošā ienākuma mediānas (t.i., zem nabadzības riska sliekšņa).

Nabadzības vai sociālās atstumtības riska dimensiju pārskata periodi: nabadzības riska indekss un zemas darba intensitātes īpatsvara rādītāji attiecas uz ienākumu pārskata periodu (t.i., uz 2017. gadu), dziļās materiālās nenodrošinātības rādītājs – uz apsekojuma norises periodu (t.i., 2018. gadu).

Nabadzības riska sliekšnis – 60 % no rīcībā esošo ienākumu mediānas pārrēķinātas uz ekvivalento patērētāju skaitu mājsaimniecībā.

Rīcībā esošie (neto) ienākumi ir naudas ienākumi no algota darba; naudas izteiksmē pārrēķinātie darba ņēmēja natūrā gūtie ienākumi, izmantojot uzņēmuma vai dienesta auto privātām vajadzībām; ienākumi vai zaudējumi, kas gūti no pašnodarbinātības; saņemtās pensijas un pabalsti; regulāra naudas palīdzība no citām mājsaimniecībām; peļņa no noguldījumu procentiem, dividendēm, akcijām; ienākumi, ko saņēmuši bērni jaunāki par 16 gadiem; ienākumi no īpašuma izīrēšanas; saņemtā summa no Valsts ieņēmumu dienesta ienākuma nodokļa pārmaksas dēļ (par saimnieciskās darbības veikšanu, attaisnotajiem izdevumiem – izglītību, ārstniecību u.tml.). No šīs kopējās ienākumu summas tiek atskaitīti nekustamā īpašuma nodokļu maksājumi; naudas summas, kas tikušas regulāri piešķirtas citām mājsaimniecībām; atmaksātā summa Valsts ieņēmumu dienestam sakarā ar nenomaksāto vai nepilnīgi nomaksāto ienākuma nodokli.

Ekvivalento patērētāju skaits mājsaimniecībā tiek iegūts, izmantojot modificēto Eiropas sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) skalu. Pirmajam pieaugušajam tiek pielīdzināts svars 1,0, katram nākamajam mājsaimniecības loceklim vecumā no 14 gadiem un vecākam – 0,5, bet katram bērnam, kas jaunāks par 14 gadiem, – 0,3. Summējot katram mājsaimniecības loceklim piešķirto svaru, iegūst ekvivalento patērētāju skaitu mājsaimniecībā.

Sociālie transferti – valsts, pašvaldības piešķirtās pensijas un pabalsti, izmaksātie uzturlīdzekļi bērniem, stipendijas, sociālās apdrošināšanas pabalsti un kompensācijas, tai skaitā arī citu valstu.